

Др Јелена Пауновић

научни сарадник
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за историју
jpaunovi@f.bg.ac.rs

ЈЕДНО ДРУГАЧИЈЕ ПРИЈАТЕЉСТВО МИЛЕНКО ВЕСНИЋ И БАЛДО БОГИШИЋ

Апстракт: Рад третира преписку између Миленка Веснића и Балтазара Балда Богишића у периоду од 1888. до 1907. године. Веснић био је скоро тридесет година млађи од Богишића. Пријатељство које се развило између њих двојице било је не-свакидашње и другачије. Веснић је одрастао у сиромаштву а Богишић у богатству. Обојица су се током школовања сами пробијали кроз свет, што их је вероватно и зближило. Богишићу је у напредовању помогао новац а Веснићу везе које је стекао током школовања. Веснић је написао приказ Богишићевог *Општег имовинског закона за Књажевину Црну Гору* који је први оценио као најисправнији и најласкавији. То је још више ојачало њихово пријатељство. Преписка је трајала неометано до Веснићевог одласка у затвор због сумње да је био умешан у Ивањдански атентат на краља Милана Обреновића. Кратко је настављена до Веснићевог наименовања за амбасадора у Паризу. После тога, дружење између два пријатеља одиграло се у француској престоници и преписка се састојала од дописница, кратких белешки и разгледница у којима се заказују сусрети, ручкови и вечере.

Кључне речи: Миленко Веснић, Балтазар Балдо Богишић, преписка, пријатељство, *Општи имовински законик*, Париз.

***

Миленко Веснић је рођен 1863. године у српском селу Дунишићи, у околини Сјенице, у задружној породици. Балтазар Балдо Богишић је рођен 1834. у приморском месту Цавтату, предворју Дубровника, такође у породичној задрузи. Разлика у годинама између двојице будућих пријатеља

била је безмало три деценије. Веснићева породица бавила се ратарством, а Богишићева привредом и трговином. Циљ овог рада је да сагледа да ли је далека заједничка породична прошлост или велико залагање за успех у животу спојило ова два човека или је све заједно утицало на стварање једног другачијег пријатељства.

Веснићи су живели на рубу потпуног сиромаштва. Миленко је био најмлађе дете од осморо и мајчин љубимац. Отац, са којим није био у блиским односима, погинуо је у сукобу са Турцима. Породица се после тога одселила у село Грдицу на обали Западне Мораве, код Краљева. Миленко Веснић је 1874. наставио школовање у Београду, где је уписао Прву београдску гимназију. Издржавао се служећи по имућним београдским кућама. По завршетку гимназије уписује студије права на Великој школи 1882, а већ следеће године студије је наставио на Минхенском универзитету и у Лајпцигу, уз велике материјалне потешкоће. У Минхену је припремао докторат, уз новчану помоћ Велимира Теодоровића, ванбрачног сина кнеза Михаи-ла. Уз Велимирову помоћ и подршку, Веснић је успео да се укључи у више кругове друштва. Докторирао је августа 1888. одбранивши дисертацију под насловом *Крвна освета код Јужних Словена*. Поменимо да је Веснић по политичком опредељењу био радикал.¹

Богишић је потекао из имућне породице, али му после завршетка основне школе није било дозвољено даље школовање. Отац је од њега очекивао да настави да ради на породичном поседу и одржава домаћинство. Ипак, кришом је завршио гимназију у Дубровнику. После очеве смрти успева да заврши послове око наследства, удаје сестру и коначно испуњава своју жељу да оде на „велике науке“ у Европу, све до далеке Одесе, где постаје и професор. Најпознатије његово дело је *Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору*.

Ни Богишић ни Веснић нису имали лако детињство па ни школовање, без обзира на различити материјални статус. Могуће је да је и ова чињеница приближила два човека која су припадала различитим генерацијама европске господе. У сваком случају, обојица су била заинтересована за област обичајног права.

У историографији није много писано о Миленку Веснићу. Указујемо да је објављена његова романсирана биографија *Др Миленко Веснић – грансењер српске дипломатије*, из пера његовог рођака Радослава Веснића Млађег, углавном на основу породичних сећања, али и неколико појединачних писма похрањених у архивима Србије. Балдо Богишић је о себи оставио бар три нацрта аутобиографије. Његову личност је анализирано мноштво

1 Р. Веснић Млађи, *Др Миленко Веснић, грансењер српске дипломатије*, Београд, 2008, 7–60.

истраживача из свих области наука којима се он бавио, па и сам Веснић. Међу ретком заоставштином последњег, сачувана је студија у Завичајном музеју у Јагодини – *Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору и његова важност за науку и законодавство, критички оглед Др Миленка Р. Веснића, Београд, 1891*, објављена у часопису *Годишњица Николе Чупића* за ту годину. Сачувани рад је из Веснићеве личне библиотеке и садржи његове забелешке на маргинама. Још три књиге из те библиотеке налазе се у поменутом музеју. Није познато како су тамо доспеле.²

Преписка између Миленка Веснића и Балтазара Богишића почиње управо у време објављивања *Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору*, јула 1888. године. Најстарији докуменат који се налази у преписци је Веснићева диплома о стицању звања доктора права; то је, заправо, његова друга докторска диплома која се тиче права починилаца кривичних дела да се не изручују страним државама. Може се претпоставити да је он, желећи да упозна Богишића, у време објављивања *Општег имовинског законика*, као доказ своје стручности, послао диплому као препоруку. У свом првом писму Богишићу, без датума, замолио га је да му пошаље примерак *Законика*.³

Марта 1889. Веснић са жаљењем јавља Богишићу: „Примерак Законика који сте ми послали имао је несрећну судбину.” Наиме, оставио га је у Београду код књиговесца, а затим отпутовао у унутрашњост Србије, те у Париз. Пријатељ је требало да му донесе примерак у француску престоницу, али га је заборавио у Бечу. Веснић није могао да нађе нови примерак ни у Београду ни на Цетињу.⁴ Због тога му је Богишић веома брзо поново послао *Законик*. Међутим, до тада је Веснић већ преузео нове обавезе. Писао је чланак о „Кривичној одговорности”, па није одмах могао да приступи писању приказа *Законика*.

Поменути Веснићев приказ Богишићевог законика био је завршен марта 1890. године. По савету Чедомиља Мијатовића, чланак је предао Краљевско-српској академији да се штампа у њеном часопису *Глас*. Штампане се отегло јер је рад предат „једном тамошњем професору велике школе, да о њему поднесе свој „штампани извештај” – а као што ће вам бити познато у Србији се извештаји не подносе врло брзо”, известио је Веснић Богишића.⁵

2 Б. Цветковић, *Непозната заоставштина Миленка Веснића*, Зборник Музеја примењене уметности 2 (2006), 65–73.

3 Датуми су навођени у оригиналу, то јест како су били забележени на писмима. Збирка Балтазара Богишића у Цавтату (=ЗББЦ), М. Веснић – Б. Богишићу, Монаково (Минхен), 2/14. јул 1888.

4 Исто, исти – истом, Париз, 3. март 1889.

5 Исто, исти – истом, Лондон, 3. март 1890.

Обојица су се прибојавала да ће Академија додатно отезати са објављивањем приказа *Законика* и њихове зебње су се обистиниле. Професор Велике школе је вратио рукопис с примедбом „да не може писати извештаја с тога што академија при својим последњим изборима није водила никаква рачуна о Великој школи, другим речима што њега није изабрала”, подругљиво је закључио Веснић. Реч је, заправо, била о Андри Ђорђевићу,⁶ професору приватног права на Великој школи.⁷

Студија Миленка Веснића о *Општем имовинском законнику за Књажевину Црну Гору* изашла је 1891. године у дванаестој свесци *Годишњице Николе Чупића*, о чему је обавештен и Богишић. У истом писму Веснић му је саопштио да је поднео оставку на место секретара српског посланства у Цариграду и да се вратио у Србију. На том положају је провео само три месеца. Богишић је касније о овом сазнао и из преписке са Стојаном Новаковићем, тадашњим српским послаником у Цариграду. У ствари, Веснић се надао месту посланика у престоници Османског царства, али када је постављен само за отправника послова, поднео је оставку.⁸

Веснић је у својој расправи о Богишићевом законнику констатовао да је цео народни живот у сталном покрету. Закони друштвеног развитка су стални и неминовни, као и природни закони. Навео је да по члану 2 хрватског Закона о задрузи задруга више није постојала „као да је задруга неко акционарско друштво”. Веснић је похвалио Богишићев метод, по којем је прво добро проучио народ коме је законик био намењен. Попут Богишића, ни Веснић није одобравао Српски грађански законик из 1844, по коме је у Србији примењено римско и аустријско грађанско право, а потпуно занемарено обичајно право. Поредићи Богишића са атинским законодавцем Солоном и законима Атине, Веснић је истакао: „Можда је и Богишић могао створити ремек дело научности и законодавне вештине. Такво дело би му могло, по светским академијама, стећи славу и обесмртити га у науци, али оно Црној Гори и Црногорцима – нек нам се допусти тривијалан израз, не би вредело ни луле дувана.” Уместо тога, Богишић је створио изузетно „законодавно дело за један нарочит народ, за специјалну друштвену групу”.

Занимљиво је поменути да је Црну Гору Веснић окарактерисао као југозападни крај Душанове царевине, брдовити предео удаљен од средишта, најконзервативнији део у српској царевини средњег века. Климатски и географски положај Црне Горе је утицао на околност да су се ту очували

6 Андра (Андрија) Ђорђевић (1854–1914), професор Велике школе, правник и политичар, министар правде и министар просвете.

7 ЗББЦ, М. Веснић – Б. Богишићу, Лондон, 14/26. март.

8 Р. Веснић Млађи, *нав. дело*, 81–85.

најранији облици друштвеног живота Словена: „породица (породица у смислу задруге), племе и братство”.

За разлику од осталих извора и литературе о *Општем имовинском законнику за Књажевину Црну Гору*, Веснић наводи и податак да је Богишић путовао и по Србији у намери да проучи чланове Српског грађанског законика који су се разликовали од српског народног живота на селу. Законик је рађен дванаест година, истакао је Веснић, са прекидом током устанка у Херцеговини и Босни 1875–1878. године, када је Богишић учествовао у борбама. Једна од примедби коју је Веснић изнео тврдила је да би било целесходније, уместо што је после прва три званична читања изложен у свим црногорским судовима, да је „Законик у згодним данима (рецимо недељом и празницима) читан, па ко би хтео да се с њим упозна, нека дође и слуша. Изложити законик у једној земљи, као што је Црна Гора, у којој је врло мало писмених, проста је формалност која не води к никаквом циљу”. Насупрот каснијим, већ наведеним истраживањима Мартиновића и Луковића, Веснић је истакао, што је тврдио и сам Богишић, да је он самостално саставио Законик, без помоћи било какве стручне комисије.

„Општи имовински законик за књажевину Црну Гору је ново оригинално дело у сваком погледу, док су сви помињани законици мање или више подржавање или римском систему или другим постојећим грађанским законцима, или опет извод из каквог бољег писца”, нагласио је Веснић. Богишића је оценио као најбољег дотадашњег познаваоца југословенског права. Истакао је да је током израде Законика показао опрез и познавање правног духа становништва Црне Горе. Измирио је народне правне погледе и његова народна предања с човечношћу и напредним духом савременог законодавства.

Богишић је сматрао да у Душановом законнику, Винодолском законнику и Пољичком статуту владају чистији и здравији појмови и да ови средње-вековни закони „надвишују у том погледу законе садашњих времена. Ти су стари закони барем у том погледу... виши органички производи, а нови су више меканички”. Веснић је овде уочио Богишићеву народну законску правну идеју и основу органског јединства југословенских народа на коме би могла да се темељи будућа југословенска држава. Посебне нове језичке формулације Веснић је објаснио, опет, тиме што је закон требало да читају, примењују и објашњавају лаици. Апострофирао је да због посебних прилика у Црној Гори Општи имовински законик није требало да буде само законик, већ и уџбеник. Овде је потребно још само подвући остатак примедби које је Веснић дао Богишићу, наводећи његову опширност, понављање и језичке нејасноће. „Општи имовински законик је изврсно дело. Оно треба да служи законодавцу у Србији и у осталим земљама словенског југа, као

углед увиђавности оригиналности и марљивости”, закључио је Веснић. Овај „критички оглед” написан је у Лондону, децембра 1889. године.⁹

Миленко Веснић се, већ у закључку своје расправе, иако је дао похвале Богишићевом законнику, оградио од могућности да се тај Законик може као такав применити у Србији.

За Богишићево дело *Зборник садашњих правних обичаја у Јужних Словена* Веснић је рекао да је „најдрагоценији извор за проучавање правних и моралних појмова нашег народа”. Из увода овог дела Веснић је указао на чињеницу да је Богишић истакао елементе једнакости у обичајном праву свих Јужних Словена. За све јужнословенске народе било је потребно да закони што више одговарају народном духу а не римском, аустријском и Наполеоновом праву, као што је учињено у Хрватској, Далмацији и Србији. За Богишићеву анализу пословица као основе обичајног права, Веснић је истакао: „Друга опет страна духовног народног живота огледа се нарочито у пословицама, овим *математичким формулама* моралног народног живота.”

На крају поменимо да је Веснић анализирао и Богишићево дело *О облику названом иноконштина у сеоској породици Срба и Хрвата*, које је изашло на француском језику, а на српском језику га је објавио у Београду Јован Аћимовић 1884. године.

***

Миленко Веснић се надао професури на Великој школи. У међувремену је одлучио да покрене *Правник – лист за правне и државне науке*, који је излазио у периоду од 1892. до 1894. и чији је био власник и уредник. Замолио је Богишића за сарадњу и надао се да ће му пријатељ послати неки свој чланак.¹⁰ Богишић је био одушевљен овим позивом и пристао је на сарадњу. Обећао је да ће написати чланак о неким „кодификаторским стварима” из своје праксе у Црној Гори.¹¹

Маја 1892. Веснић је добио место хонорарног професора на Великој школи, али већ јула исте године јавља разочарано Богишићу да „је на избору за професора Велике школе – пропао”. Писао му је да није била остварена његова жеља да се бави правном науком и да ће вероватно морати опет у „канцеларију”.¹²

9 Ј. Пауновић, *Књига о Богишићу, цртице из живота Валтазара Богишића*, Београд, 2023, 148–150.

10 ЗББЦ, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 24. новембар / 6. децембар 1891.

11 Исто, Б. Богишић – М. Веснићу, Париз, 19/31. децембар 1891.

12 Исто, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 14. јул 1892.

Богишић је свој чланак о „кодификаторским стварима”, као и сва остала његова дела, писао споро и у наставцима. Новембра 1892. Веснић га је замолио да му што пре пошаље цео рад за часопис, јер се спрема да „од нове године” преда уредништво и да се посвети пракси. Пошто му ништа друго није преостајало, решио је да иде у адвокате и сматрао је да првих неколико година адвокатуре неће имати времена да се бави књигом. Други чланак који је Богишић намеравао да објави у *Правнику* био је „О положају породице и наследства у правној системи”.

Веснић је ипак решио да остане уредник *Правника* и у првој половини 1893. године, те је замолио Богишића за помоћ. Поменимо да још једном није имао успеха приликом избора за професора међународног и државног права, и то за један глас. Решење је препуштено министру просвете. Веома дрско је Богишића замолио да посредује у његово име, било код првог намесника, било код министра просвете, лично или уз посредовање архимандрита Нићифора Дучића.¹³

У писму упућеном архимандриту Дучићу, Богишић се преиспитивао и правдао што не може да употреби свој утицај да помогне Веснићу. Себе је сматрао странцем у Србији и није хтео да се меша у унутрашње послове Краљевине „с које било стране”. Није, чак, желео ни да непосредно одговори младом Веснићу, већ је замолио архимандрита да му пренесе разлоге за његово немешање у Веснићев избор за професора Велике школе.¹⁴ Указујемо да Веснић још није довољно добро познавао Богишића, па није знао за једну од његових главних особина – да се не меша ни у какву врсту политике. Богишић је волео да буде добро обавештен о свему, али је увек безрезервно чувао своју неутралност.

Будући да ни други пут није био изабран за професора Велике школе, Веснићева будућност је зависила од парламентарних избора у Србији 1893. године. Ако би на изборима победили либерали, намеравао је да оде у Италију на два-три месеца да усаврши своје знање италијанског језика и спреми адвокатски испит. Уздао се у победу радикала, те се и даље надао наименовању за професора.¹⁵

После државног удара изведеног уз подршку радикала, 13. априла 1893. године, када се краљ Александар Обреновић прогласио пунолетним, Веснићева каријера је била у успону. Међутим, снашле су га личне несреће, о чему је обавестио и Богишића. Преминула му је мајка, због чега је путовао

13 Архимандрит Нићифор Дучић (1832–1900), калуђер, архимандрит, историчар и академик.

14 ЗББЦ, Б. Богишић – Н. Дучићу, Дубровник, 3. јануар 1893.

15 Исто, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 19. фебруар 1893.

у унутрашњост земље, а затим га је стигла туга и слабост. То је било време када је Богишић прихватио да буде министар правде и просвете у Црној Гори. Веснић му је на овом постављењу искрено честитао.¹⁶

Као и са свим осталим својим сарадницима и пријатељима, Богишић се завадио и са Веснићем. Повод је био, као и увек, коректура његовог текста. Веснић је један део његовог чланка, у брзини, објавио у *Правнику* без друге ауторове коректуре. „Мени је врло жао, што се ви онако јако срдите приликом ове ствари, и што се онако оштро изражавате, и то ми је тим жалије што у том до мене и уопште до уредништва нема никакве кривице”, правдао се Веснић.¹⁷ Богишић је сукоб убрзо заборавио и преписка пријатеља је настављена, али је постала ређа, а писма су бивала краћа.

Веснић је постављен за министра просвете у влади Саве Грујића¹⁸ новембра 1893. године. После пада Грујићеве владе, привремено се повукао из политике и поново окренуо науци. Приликом сусрета са краљицом Наталијом изразио је своје незадовољство политиком краља Александра.¹⁹ Повратак краља Милана у Србију јануара 1894. одмах је узнемирио Веснића који није одобравао политику млађег Обреновића.²⁰

Веснић је коначно изабран за професора међународног права на Великој школи 1894. године. У јесен 1895. отишао је на дуго планирани пут у Италију. Почетком следеће године стигао је у Париз, где започиње и његово право пријатељевање са Богишићем. У Београд се вратио шест месеци касније, наставио је са професуром на Великој школи и следеће писмо Богишићу је написао на Петровдан, 11. јула 1896. године. У овом писму се примећује много већа присност и наклоност према Богишићу после њиховог првог сусрета у Паризу. Веснић није био задовољан због свог повратка у престоницу Србије. Није нашао ништа важно да саопшти пријатељу, осим посете кнеза Николе Београду, на Видовдан, која је изазвала велику радост.

Из овог писма се може видети да је Веснић већ постао свестан Богишићеве повучености када је у питању политика и сам је закључио да је овај догађаје пратио „из каквог кутића тако исто пажљиво и можда још с више љубави, пошто сте били даље од њих но ми овде, и вашем шестокраком оку ништа важније у њима није могло измаћи”. Осврћући се на посету кнеза Николе, Веснић је нагласио да је тај догађај оставио огроман утисак у Србији и

16 Исто, исти – истом, Београд, 17. јул 1893.

17 Исто, исти – истом, Београд, 14. октобар 1893.

18 Сава Грујић (1840–1913), српски генерал, државник, председник владе, пет пута је био министар војни, министар иностраних дела, посланик у Атини.

19 Р. Веснић Млађи, *нав. дело*, 93–134.

20 ЗББЦ, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 26. мај / 7. април 1895.

да су се сви надали великом зближењу двеју држава. Врло поверљиво Веснић додаје: „Питате ме да ли што и како радим? Ја вам на то питање на жалост не могу дати никакав задовољавајући одговор. Примео сам толико много послова, да не знам који пре да почнем, а уз то сам нешто и растројен. А уз то сам, нек вас то не изненади, на своје властито изненађење, упао у неке љубавне авантуре, које увек одузимају много времена.”²¹

Писма из 1897. године тичу се штампања радова Балтазара Богишића у *Годишњици Николе Чупића*. Богишић је, по свом обичају, каснио и зановетао, а Веснић му се извињавао и охрабривао га да заврши започете послове.

У марту следеће године изашло је друго издање Богишићевог *Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору*. Веснић је пријатељу са одушевљењем честитао на овом успеху: „Ја вам честитам на томе што сте успели и доживели да сами, лично припремите ново издање Законика, а не мање на томе честитам науци и Црној Гори.” Пожалио се Богишићу на то да „има пуне руке посла”.²² Веснић је у ово време био заузет предавањима на Правном факултету, писањем, превођењем, између осталог написао је и приказ другог издања Законика.²³

Богишић је био одушевљен писањем свог млађег пријатеља. „Поред нашег положаја у Српској књизи, ви сте већ два три пута писали доста опширне и изврсне расправе о црногорским законодавним приликама”, похвалио је Веснића. Богишић је сматрао да је потребно да му буде додељено црногорско одликовање. Веснићу је о томе писао у поверењу како би се обавестио да ли он поседује било који орден.²⁴ Старијем колеги је врло брзо одговорио. Захвалио му је на похвалама и потврдио да не поседује ниједан црногорски орден. Сматрао је да у Србији неће бити повољно прихваћено било какво одликовање из Црне Горе и одбио је предлог. Односи Србије и Црне Горе у ово време нису били добри,²⁵ нити је Богишић био задовољан Веснићевим одбијањем ордена.²⁶

Веснић је поводом Богишићеве оставке на место министра правде Црне Горе 1899. пријатељу написао: „Чин ваше оставке на министровање изазвао је у мени два осећања у исто време: ја сам жалио Црну Гору што се лишила ваше непосредне сарадње на свом напредовању и у исто сам

21 Исто, исти – истом, Београд, Петровдан 1896.

22 Исто, исти – истом, Београд, 17/29. март 1897.

23 Р. Веснић Млађи, *нав. дело*, 139–145.

24 ЗБЦ, Б. Богишић – М. Веснићу, Париз, 15. јун 1898.

25 Исто, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 19. јун 1898.

26 Исто, Б. Богишић – М. Веснићу, Париз, 9. јул 1898.

се време као ваш истински поштовалац и искрени пријатељ радовао што вам се не тај начин даје више могућности да путем књижевног рада дате Српству и општој науци што више од огромног блага које је у Вашој глави и у Вашој архиви и у Вашој библиотеци.”²⁷

Преписка између њих двојице прекинута је у време Ивањданског атентата на краља Милана. Миленко Веснић, који је од почетка отворено Богишићу писао да је против политике краља Александра, окривљен је пред преким судом као саучесник, по делу извршеног атентата, над Његовим величанством краљем Миланом, 24. јула 1899. године. Основни доказ против њега било је писмо Саве Грујића, посланика у Петрограду, тачније одговор на Веснићево писмо, где му Грујић пише: „Неутешна је слика стања ствари у Србији коју сте ми описали али на жалост она је верна. Енергија за утврђивањем новог режима види се није још попустила. Народ апатично подноси извођење преврата, мало похвално за потомке оних јунака, који главе залагаше за ослобођење Србије.”²⁸

Већ много раније, у писму Богишићу од априла 1895. године, Веснић је написао: „Прилике су код нас, особито од 9. јануара минуле године, такве да нико не помишља ни на какав озбиљнији законодавни рад. А ко би на ово и могао помишљати у *тuo* заснованој анархији у којој се прокламацијама бришу уставни а указима мењају закони.” Срећа је да ово писмо није било доступно преком суду. Веснић је могао бити осуђен на много тежу казну затвора.

Миленко Веснић је заједно са партијском колегом Милованом Миловановићем током 1897. објављивао у иностраној штампи, посебно у париском *Тану*, текстове против краља Милана и краља Александра. Ови текстови су окарактерисани као „најбезобразније клевете и перфидне инсинуације”, али су искоришћени да се Веснић, под утицајем краља Милана, осуди за дело велеиздаје.²⁹ Осуђен је на двогодишњу казну затвора, али је није у целости одслужио. Ослобођен је у јулу 1900. године, када је краљ Александар поводом своје женидбе са Драгом Машин помиловао радикале који су били осуђени због Ивањданског атентата.

Преписка између двојице пријатеља настављена је у децембра 1900. године. „Поштовани господине и пријатељу, међу првим и најдражим ми честиткама приликом мог ослобођења, била је ваша, те ћете ми опростити, што вам се на њој овако доцно захваљујем.” Веснић је ово писмо Богишићу

27 Исто, М. Веснић – Б. Богишићу, Београд, 12/24. април 1899.

28 У. Станковић, *Миленко Веснић пред преким судом за учеснике у Ивањданском атентату*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду 1 (2009), 387–409.

29 Исто.

писао из Беча. Планирао је да дође и до Париза да посети пријатеље и Светску изложбу из 1900. године, али са пријатељима није успео да се договори, а за изложбу, после затворске казне, није имао концентрације. Тако је Париз оставио за боље дане. У писму Богишићу Веснић је подвукао да је још увек растројен. Истакао је да је најтужније од свега било што је њихов заједнички пријатељ, професор Милош Пејиновић, уредник радикалског *Одјека*, преминуо у затвору.³⁰

Када је Веснић постао посланик у Риму 1901, одмах је о томе обавестио Богишића. Писао му је да се сусрео са „господаром Црне Горе” приликом крштења његов унуке и да га је испратио до Барија. Од овог времена почињу разговори пријатеља о поновном сусрету.³¹

Прве године свог дипломатског службовања у Италији Веснић је добио инструкције из Србије да ту земљу не напушта током лета. Одобрено му је да проведе два месеца ван Рима. Намеравао је да половином августа оде у Млетке, то јест у Венецију, а затим у Пијемонт. После тога је желео да отпутује у Сијену, где ће остати до краја октобра. Предложио је Богишићу да се нађу негде у Средњој Италији или да га на јесен посети у Риму.³²

Иначе, на једном од дипломатских пријема у Риму Веснић је срео Бланшу Улман, своју будућу супругу. Тада му је било већ тридесет и осам година. Госпођа Улман је била удовица, веома богата, будући да јој је покојни муж банкар оставио знатна новчана средства. Тако је Веснић напокон стекао, поред статуса, и богатство које је подржавало његов живот на високој ноzi.³³

На разгледници коју је послао Богишићу из Рима читамо следеће редове: „Високопоштовани господине и пријатељу, прекисиноћ сам се вратио у Рим и остаћу овде још осам дана, па ћу онда на месец дана у Сиену, одакле ћу се вратити овамо, да се не макнем из Рима до првих дана фебруара, кад мислим у Дубровник на свечаност св. Влаха. Располажите дакле мноме и верујте да с нестрпљењем ишчекујем на састанак, ваш искрено предани М. Веснић.” Ова разгледница говори колика је била жеља пријатеља да се сретну и поразговарају уживо.³⁴ Међутим, ни током лета 1902. није им пошло за руком да уговоре виђање. Те године Веснић је отпутовао на север, до Беча, а затим је намеравао да посети Кијев и Одесу.³⁵

30 ЗББЦ, М. Веснић – Б. Богишићу, Беч, 21. август 1900.

31 Исто, М. Веснић – Б. Богишићу, Рим, 25. јун / 8. јул 1901.

32 Исто, исти – истом, Рим, 10/23. јул 1901.

33 Р. Веснић Млађи, *нав. дело*, 181–182.

34 ЗББЦ, М. Веснић – Б. Богишићу, Рим, 19. септембар / 2. октобар 1901.

35 Исто, исти – истом, Млеци (Венеција), 2. август 1902.

Миленко Веснић је сматрао да је Српска краљевска академија (СКА) била надлежна за обележавање четрдестогодишњице Богишићевог доктората великом манифестацијом, али Академија није сматрала да је то за њу важно. Веснић је био веома разочаран, те је о томе обавестио и свог пријатеља. Том приликом му је саопштио и да очекује да ће положај посланика у Риму напустити у децембру 1902. године.³⁶ Пошто је у јануару 1903. и даље очекивао премештај, обавестио је Богишића да намерава да се у Београд врати преко Граца и Пеште, те га је позивао да се састану у Грацу.³⁷

После Мајског преврата 1903, на власт у Србији је дошао краљ Петар Карађорђевић, а убрзо након тога председник владе постаје генерал Сава Грујић. Веснић је потом именован за посланика у Паризу. Поменимо да се он највероватније први пут сусрео са Карађорђевићем у Женеви, где је дошао да посети своју будућу супругу Бланшу Улман.

Пред крунисање краља Петра, Миленко Веснић је био задужен да Оријент експресом допутује у Београд из Париза и донесе круну, жезло, скиптар и копчу за врат, који су израђени у Француској. Краљ је крунисан 26. септембра 1904. године. Веснић се у Париз вратио већ у октобру.

Следеће године Веснић је у влади Николе Пашића заузео положај министра правде. Исте године се накратко вратио у Париз да би се венчао са Бланшом Улман. Кум на венчању му је био краљ Петар. Године 1906. враћа се на положај српског посланика у Паризу, а почетком 1907. долази у Београд и накратко преузима положај председника Народне скупштине, да би већ на пролеће поново отишао у Париз.³⁸

Од када је Миленко Веснић постао српски посланик у Паризу, са супругом Бланшом је уживао у Богишићевом друштву на пријемима, ручковима у дипломатском кору, што се догађало на дневној бази у Паризу. Будући да су се виђали сваког дана, њихова преписка је замрла све до Богишићеве смрти 1908. године. Миленко Веснић је свог пријатеља, који је на њега оставио велики утисак, надживео за више од десет година. Преминуо је у Паризу 1921. године.

РЕФЕРЕНЦЕ

Необјављени извори

1. Збирка Балтазара Богишића у Цавтату (ЗББЦ)

36 Исто, исти – истом, Рим, 14. децембра 1902.

37 Исто, исти – истом, Рим, 21. јануар 1903.

38 Р. Веснић Млађи, *нав. дело*, 183–230.

Литература

1. Р. Веснић Млађи, *Др Миленко Веснић, грансењер српске дипломатије*, Београд, 2008.
2. Ј. Пауновић, *Књига о Богошићу, цртице из живота Валтазара Богошића*, Београд, 2023.
3. У. Станковић, *Миленко Веснић пред преким судом за учеснике у Ивањданском атентату*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду 1 (2009), 387–409.
4. Б. Цветковић, *Непозната заоставштина Миленка Веснића*, Зборник Музеја примењене уметности 2 (2006), 65–73.

ONE DIFFERENT FRIENDSHIP MILENKO VESNIĆ AND BALDO BOGIŠIĆ

Summary:

Milenko Vesnić (1863–1921) was Serbian university professor, diplomat and Politian. He was born in a poor family. Baltazar Bogišić (1834–1908) was a scientist, lawyer and historian born in Cavtat, Croatia, in the rich commercial family. Bogišić was thirty years older than Vesnić but they become unlikely friends.

They both had difficulties with their families, Bogišić because his family did not want him to go to higher schools and Vesnić because he did not have money for University studies. That was maybe the reason for their closeness and friendship.

Vesnić introduced himself to Bogišić after the publication of Bogišić's most prominent work *The General Property Code for Montenegro*. Vesnić wrote a review of *The Code* that Bogišić thought was the truest and the most flattering representation. They started correspondence that lasted from 1888 to 1907. It was interrupted while Vesnić was in jail accused of being involved in attempted murder of king Milan Obrenović, so called Ivandan assassination. Bogišić was living in Paris and when Vesnić became Serbian ambassador in France in 1903, their friendship started to flourish. They saw each other on daily bases; they had lunches, dinners and saw each other during gatherings of Parisian elite. The end of correspondence consists of notes and postcards that schedule their meeting's in French capital.

Herr Milenko Radonja Wesnitsch

aus Dunischtschi in Altserbien

wird

Mittwoch den 8. August 1888 Vormittags 11 Uhr

die nachfolgenden Thesen

behufs

Erlangung der höchsten akademischen Würden

der

JURISPRUDENZ

in der kleinen Aula der Universität

öffentlich verteidigen.

Zu dieser Feierlichkeit

ladet ein

Se. Magnificenz den Herrn Rector,

die Herren Senatoren, Professoren und Doctoren aller Fakultäten, die akademischen
Bürger und sämtliche Freunde der Wissenschaft

Dr. Hermann von Sicherer,

o. ö. Professor des deutschen Rechts und der deutschen Staats- und Rechtsgeschichte,
Ritter des Verdienstordens der bayerischen Krone und des Verdienstordens vom hl. Michael I. Klasse,
Commandeur des k. griech. Erlöserordens,
auswärtiges Mitglied der Gesellschaft für Kirchenrechtswissenschaft in Göttingen,
als derzeitiger Dekan der Juristischen Fakultät.

München, 1888.

Kgl. Hof- und Universitäts-Buchdruckerei von Dr. C. Wolf & Sohn.

Прилог 1. Докторска диплома Миленка Веснића
(Збирка Балтазара Богишића у Цавтату)